



MAJSTRI V OHROZENÍ
PRACOVAŤ MANUÁLNE SA
UŽ TAKMER NIKOMU NECHCE

Zbohom, remeselníci!

Dobre na tom nie sú ani takí fajnoví majstri ako zlatníci. Oveľa horšie sú na tom ďalšie profesie. V minulosti sme sa na nich spoliehali a dnes by nám často prišli vhod, lenže DOBA IM NEŽIČÍ.

Najmä ženy vyhľadávajú brašnárov, aby odovzdali do ich šikovných rúk obľúbené kabelky. Keď ochorenie alebo pre slabé zárobky zavrie dielňu, hľadajú ďalšieho. Okrem spoľahlivých sa ponúkajú menej skúsení a ústretoví. Aj by opravovali, ale nemajú práve hento alebo tamto... Zákazníčka odchádza s dlhým nosom. Tak je to dnes s opravármi. Našťastie, ešte nejakých dobrých môžeme nájsť.

Všeobecné využitie

„Dostupnosť drobných opráv ovplyvňuje kvalitu života spoločnosti,“ konštatuje Miriam Bellušová (43), generálna sekretárka Slovenského živnostenského zväzu. „Mnohí máme nemilú skúsenosť, keď na majstra opravára čakáme niekoľko dní alebo týždňov. Manuálne činnosti medzi mladými ľuďmi vo všeobecnosti strácajú na obľúbenosti. Už dnes pociťujeme obmedzenú ponuku v oblasti

služieb, opráv a stavebných prác. Krajčírske a obuvnícke dielne pomaly miznú. Súvisí to aj s kvalitou nového odevného tovaru a obuvi a ich cenou.“

Oprava by často stála viac ako nákup nových. Svet valcuje najmä Čína lacnou výrobou, ktorá nedosahuje kvalitu ako naše výrobky kedysi. Presnými štatistikami o počte vydaných remeselných živností disponujú živnostenské úrady. Tieto štatistiky však nie sú verejne dostupné.

„V posledných desaťročiach zanikajú najmä umelecké remeslá – rezbárstvo, klenotníctvo, kožiarstvo, kožušníctvo, sklárstvo. Pretrvávajú v niektorých rodinách alebo len z iniciatívy jednotlivcov so záujmom o remeslo. Vo všeobecnosti je na trhu menej včelárov, rybárov, obuv-

Obuvník JURAJ KRUMPÁL nevie, ako dlho bude mať ešte otvorené.



níkov, čalúnnikov či sklenárov. Na školách sa už vôbec nevyučujú remeslá ako umelecký keramikár, štukatér, umelecký vyšivač, pletiar, remenár alebo sedlár,“ konštatuje riaditeľka. „Myslím, že úplne nevymrelo



Brašnářka ALFONZ MAGULA je bez roboty nervózná.



ani jedno remeslo, prežívajú vďaka jednotlivcom, ktorí ich vykonávajú ako záľubu. Viaceré remeslá však stratili všeobecné využitie. Napríklad drotárstvo, sedlárstvo, pretože spoločenské potreby sú iné.“ Na druhej strane sa stal nevyhnutnosťou servis mobilných telefónov, počítačov a elektroniky. „Nepovažujem to za nové remeslo, len prispôbenie ponuky v oblasti elektra aktuálnemu dopytu. Veď opravári televízorov sú na trhu už desiatky rokov,“ vysvetľuje generálna sekretárka.

Vzácný fenomén

V celej Európe trpia remeselné povolania nezáujmom mladých ľudí. „Na rozdiel od Slovenska, kde sa na školách

vychováva primárne pracovná sila pre priemysel, v mnohých európskych krajinách, trebárs v Rakúsku a v Nemecku, prebiehajú kampane, aby žiaci základných škôl išli študovať remeslá a pôsobili ako samostatní majstri. Je to dôležité práve z hľadiska zachovania dostupnosti remeselných prác a služieb pre domácnosti a iné podniky. Z hľadiska zárobku patria napríklad maliarske alebo murárske práce medzi veľmi cenené a šikovní majstri zarábajú veľakrát viac ako vysokoškolsky vzdelaní ľudia. Ich práca je náročná fyzicky a vyžaduje aj tvorivosť, kreativitu, schopnosť komunikovať so zákazníkmi, preto nie je vôbec jednoduchá,“ mieni Miriam Bellušová.

Starí majstri, tí, ktorí prežívajú, zhodne tvrdia, že väčšina moderných materiálov za veľa nestojí. Sú na chvíľu a výrobcovia si želajú, aby dlho nevydrža-



Veľké fabriky dokážu utiahnuť aj vlastné učňovské školy. Drobní remeselníci si takýto luxus nemôžu dovoliť.

li, pretože potrebujú predávať a predávať a predávať. Aj na školeniach výrobcov odporúčajú staršie modely neopravovať, ale ponúknuť zákazníkovi ako náhradu novší. Dávajú tým zbohom remeselníkom.

Napriek tomu v Trnave už desaťročia prežíva vzácny fenomén. Traja majstri v jednom dvore vedľa seba. Brašnář, obuvník a kníhviazač. Toto neorganizované centrum služieb dopĺňa moderné sklenárstvo na ulici. Všetko na kraji centra v lokalite Zelený krížek. Dvaja z majstrov už majú doslova úctyhodný vek a remeslo robia od malička.

Vytočený radami

Brašnář Alfontz Magula (87) hovorí, že neprestane, kým bude mať chuť pracovať. Vraj ani raz nemal chvíľu chuť na všetko sa vykašľať. „Brašnářstvo robím od vyučenia. Začínal som ako chlapec. Už to bude 70 rokov, bez dvoch rokov, keď som bol na vojenčine.“

Za tie roky sa v jeho práci takmer nič nezmenilo. Len materiály. Tie staršie boli lepšie. „Za minulého režimu sme síce nezarábali, ale nebolo ani toľko zбоhatlíkov. Každý na tom bol zhruba rovnako a nikto sa nad nikoho nepovyšoval.“

Keď odchádzal do učenia, ani netušil, čím bude. „Chodil som do posledného ročníka meštianky, keď ma otec vzal do Trnavy za učňa. Remeslo sa mi zapáčilo a zostal som pri ňom. Robil som všelikde. V Trenčí →

→ ne aj v Liptovskom Mikuláši. Súkromníkom som od zmeny režimu. To bolo v čase, keď som mal odísť do dôchodku. Motal som sa po meste, bol som nervózny, schudol som. Kamarát horolezec mi ponúkol priestor vedľa miestnosti, kde mali klubovňu. Odchádzali z nej. Istý čas som dokonca robil dvojmo. U seba a majstra jednému súkromníkovi kúsok odtiaľto.“ Ešte nemal deň bez práce. Našťastie, ani kríza nepohla s jeho remeslom. Ľudia ho potrebovali vždy. „Žiaľ, mladým ľuďom sa nechce manuálne pracovať. Veď nemôže robiť každý sociálnu prácu a humánne vedy,“ myslí si majster brašnár. „Učňa som nemal. Aj keď mi chceli nejaký prísť, tak som mal obavu. Mám tu majetok zákazníkov, nevedel som, či im môžem veriť. Keby to bol niekto z rodiny, veril by som mu skôr.“ O prevádzkach, ktoré poskytujú rýchle brašnárske služby bez skúseností, si myslí svoje. „Takí samorasti môžu prácu len sfušovať alebo si s ňou neporadia,“ mieni.

Alfonz Magula robil najfajnovejšiu robotu po vyučení na Liptove. Peňaženky a dámske kabelky boli príjemná práca. V Trnave zasa robili pre Fínov športové tašky. „Vyrábali sme aj pre Rusov, ktorí si na výrobky dávali svoju značku.“ Pobaviť ho dokážu zákazníci, ktoré prídu s drahými kabelkami, za ktoré dali zo dve stovky. Kladú mu na srdce, aby im na ne dal pozor. „Keď to vidím, ukážem im pod podšívku lístoček: Made in China,“ usmieva sa.

Stane sa, že sa oprava nepodari a majstra to mrzí. Ale vždy je ústretový. „Napríklad, keď mi donesú hokejové brankárske chrániče, takzvané betóny. Odchádzajú na nich suché zipsy. Našívam im nové. Ani sa do toho nechcem púšťať, ale keď mi napadne, že im na to rodičia dali stovky eur a ja ich odtiaľto vyženiem... To mi nedá. Potom zošívam niekoľkocentimetrovú vrstvu. Najviac ma vytáča, keď mi sem niekto príde a radí mi.“



Krajička ZUZANA VRANKOVÁ by akúkoľvek profesiu robila naplno.



Zákazníci hľadajú dobré krajičky, ale je ich čoraz menej.

Remeslo na mizine

Vedľa brašnára má dielničku obuvník Juraj Krumpál (75). Na rozdiel od suseda je presvedčený, že „šusterčina“ je už na mizine. Pri preberacom pulte veľa topánok nemá. „Tie vpravo hore na policiach si už ani nikto neprišiel vyzdvihnúť,“ konštatuje. Aj on hovorí, že do remesla sa nikomu nechce. „Každý by chcel sedieť za počítačom. Teraz nás doslova zožrali čínske topánky, ktoré sa nedajú poctivo opravovať, len lepíť. Lepidlá

mám všelijaké. Opravujem za pár eur, ale ani to sa neopláca. Jediné, čo ešte ako-tak ide, sú opätky a sem-tam niečo zašit. Inak nič.“ Majster Krumpál hovorí, že obuvníctvo robí takmer od narodenia. „Otec bol kuchár, pekár. Mám obuvnícku školu. Robili sme nové topánky. Potom prišla doba, keď všetko rušili, kopytá popálili a bolo po výrobe. Predtým sme robili aj pre Maďarov, ktorí tie topánky vyvážali do Európy. Teraz je to

z roka na rok horšie. Ktovie, či tu budem ešte na ten budúci,“ vzdychol si. „Z tohto nikto nevyžije. Je to sotva na chlieb, ani na pivo nie. Ozajstných majstrov už veľa nie je. Do remesla nám fušujú opätkári, ktorí okrem ich výmeny viac nedokážu. Veď ani poriadne školy už nie sú.“ Zdravie mu slúži, pracovať chce, ale Čína ho likviduje, hoci je schovaný v trnavskom dvore.

Staršie, kvalitnejšie

Šustri na tom nie sú dobre. Zákazníci zháňajú majstrov, ktorých potrebujú. Namiesto opravárov televízorov hľadáme opravárov počítačov či notebookov alebo mobilných telefónov. Trebárs na výmenu rozbitého skla.

Erich Krnáč (47) z Prievidze je vyhľadávaný majster. „Zákazníci u mňa nájdu všetko príslušenstvo k mobilným telefónom a dokážem im opraviť nielen sklá, ale aj softvér a ďalšie súčasti.“

V Prievidzi nie je podobný opravár, ktorý by vydržal dlhšie. Fun-

guje už 15 rokov. Hovorí, že na moderné prístroje sa nájde kopa opravárov, ale na tie staršie treba mať skúsenosti a byť predvídavý. „V mojom okolí už skúšal opravovať všeliko. Vždy to však boli zamestnanci. Kto nerobí na svojom, nerobí poctivo.“

Tí, ktorí si nestážujú, pracujú na svojom a pre seba. „Aj keby som chcel niekoho zamestnať, neviem, kde by sa to v dnešnej dobe naučil. Škola na to nie je, sú len nejaké školenia. Ja sa vzdelávam po celý čas sám a som vyučený mechanik-elektronik. Zažil som aj príchod odhodlaných mladíkov, ktorým bohatší rodičia zaplatili pekné priestory a vybavili dielne. Lenže nemali dostatočné schopnosti a museli zatvoriť. Zato s cenami hneď vyskočili nado mňa. My sme Prievidza, tu ľudia nemajú peniaze ako v Bratislave. Tu ešte ľudia nemajú ani toľko dotykových telefónov. Majú tlačidlové a tie si dávajú opravovať. V bohatšej Bratislave by také neopravovali, ale zahodili a kúpili by si nové. Niektoré opravujem

dva- a viackrát. Vidím na nich svoje plomby,“ hovorí majster Krnáč.

Prísť o dáta alebo telefónne čísla môže byť veľmi nepríjemné. „Tie bývajú dôležitejšie ako telefón. Zachraňujem aj biznismenov, ministerských úradníkov či politikov, o ktorých by ste nepovedali, že ešte používajú staršie tlačidlové telefóny. Na stoloch im ležia zlaté dotykové novinky, ale na telefonovanie tajne vyťahujú staré spoľahlivé prístroje. Moji konkurenti, ktorí pracujú pre veľké spoločnosti, majú ľudí presvedčať, že ich telefón je neopraviteľný, a ponúkať im nový. Servis ani nedokážu robiť. Zvlášť na staršie veci. Za mnou chodia ľudia z celého Slovenska. Posielajú mi telefóny na opravu aj po vlakových čatách rýchlikov, ktoré k nám prichádzajú.“

Keď pred rokmi zháňal a zhromažďoval náhradné diely, mnohí sa mu smiali, načo skupuje nepotrebné haraburdy. Niekoľko rokov nato sa ukazuje jeho prozreteľnosť. „Teším sa, keď môžem niekomu pomôcť. Prekvapuje ma, koľko ľudí si u mňa kupuje staré repasované mobily. Stále fungujú. Nestíham ich skladať.“

Erich Krnáč vysvetľuje, čo spôsobilo menšiu výdrž novších smartfónov. Od roku 2010 platí v Európskej únii smernica na zníženie množstva olova. Žiaľ, tu ešte ľudia nemajú ani toľko dotykových telefónov. Majú tlačidlové a tie si dávajú opravovať. V bohatšej Bratislave by také neopravovali, ale zahodili a kúpili by si nové. Niektoré opravujem

prístrojov, ktoré sú náchylnejšie na poškodenie. „V minulosti som predal sotva jednu baterku a nejakú nabíjačku za týždeň. Dnes je toho vďaka krehkým spojom 10-krát viac...“

Zdieňanie nie

Remeslo, ktoré stále žije, je aj krajičstvo. Zuzana Vranková (39) z Trenčianskej Turnej si nestážuje. „Práca mám dost. Nestíham. Zákazníci prichádzajú so staršími vecami, aby som im ich prerobila, pretože trebárs schudli alebo ich chcú zmodernizovať. Upravujem aj nové veci na mieru. Neustále skracujem nohavice, vymieňam zipsy, látam a obšívam záclony.“

V kurze je najmä prešívanie kabátov. Kvalitne ušitý model z dobrých materiálov pred dvadsiatich rokov môže ešte slúžiť. Niekedy stačí málo a vyzerá ako moderný. „Nie sú to len modely po babke. Ľudia nakupujú lacné veci v second handoch a ja im ich prerábam. Prerobenie stojí podľa množstva práce tak do 15 eur.“

Škola pre krajičky v Trenčíne už neexistuje. Na umeleckej škole učia návrhárstvo. V minulosti bolo krajičrokom plné mesto, ktoré malo prívlastok Mesto módy. Zuzka spolužiacky predávajú v obchodoch alebo sa živí niečím úplne iným. „Ani jedna z nich túto profesiu nerobí a ešte k tomu

Dať si opraviť mobil, ak sa dá, je ekologickéjšie.



sa stali mojimi zákazníkmi. Zdá sa mi to zvláštne, ale je to tak. Nikto ďalší sa to učiť asi ani nechce. Mám zákazníčky, ktoré hovoria, že ma obdivujú, že ony by na to nervy nemali. Niektoré nedokážu ani len obšit okraje. Pre mňa je to jednoduchá práca.“

Zuzka je spokojná. Uvedomuje si, že na cenu jej práce vplyva aj to, že ju robí vo vlastnom dome a nemusí platiť nájomné.

„V meste by som mala viac roboty, ale musela by som robiť drahšie. Rifle skracujem za 2,50. V meste to vraj stojí aj 10 eur. Ja dokážem vymeniť zips za 8 a v centre pýtajú 18 eur. Medzi mojimi zákazníkmi je veľa ľudí z mesta. Oplatí sa im prísť ku mne,“ konštatuje.

Krajička z Trenčianskej Turnej šla cez sprostredkovateľa i pre gigantické módné značky, pre veľký taliansky cirkus, slovenských včelárov, mestských policajtov... Oblika aj miestnu televíziu. „Šitie pre veľké značky som nechala. Niežeby som nedokázala uspokojiť ich prísne nároky, ale dostať za celý kabát 14 eur, ktorý potom predávajú za niekoľko stoviek, sa mi zdalo ako zdieňanie.“

TEXT A FOTO:
VLADIMÍR
KAMPF



MIRIAM BELLUŠOVÁ, generálna sekretárka Slovenského živnostenského zväzu, mieni, že niektoré remeslá prežívajú iba vďaka odhodlanosti jednotlivcov.